

Välutvecklat, utförligt och nyanserat eller "Vad ska jag göra för att få A?"

Texten är hämtad från dokumentet "Välutvecklat, utförligt och nyanserat" (Suzanne Parmenius Swärd, Linköpings universitet) som finns i sin helhet på Skolverkets lärportal (modul: *Analysera och kritiskt granska*, del 6: "Välutvecklat, utförligt och nyanserat")

Uppgiftstyp: Förklara ord och begrepp

- Denna uppgiftstyp handlar om att utreda ord och begrepps innebörd
- Ställ denna typ av frågor kring ordet/begreppet för att utreda innebörden:
 - Vad betyder ordet/begreppet? Hur definieras ordet i en ordbok? (lexikalisk betydelse)
 - Hur kan man beskriva fenomenet/begreppet med egna ord?
 - Vilka exempel/jämförelser kan du hitta om a) hur fenomenet uppträder i olika sammanhang? b) hur fenomenet kan betraktas ur olika perspektiv?
- Formulera egna svar på frågorna och använd detta som grund i din text eller muntliga redovisning

MALL En utredande förklaring av ord och begrepp bör innehålla följande:

- **En lexikalisk definition.** Vad betyder ordet?
- **Beskrivning** av fenomenet.
- **2-3 exempel och jämförelser** på hur fenomenet uppträder i olika sammanhang eller kan betraktas ur olika perspektiv.
- Eventuellt en **kort sammanfattande slutsats**, med modifiering eller nyansering.

I läroplanen för gymnasiet (Gy11) står det att eleverna bland annat ska lära sig att:

- Formulera, analysera och pröva antaganden och lösa problem.
- Reflektera över sina erfarenheter och sitt sätt att lära.
- Kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden.
- Praktiskt lösa problem och arbetsuppgifter.

Dessa mål syns också i kursmålens betygssteg där man använder värdeorden *enkelt*, *relativt utförligt*, *utförligt* och *nyanserat* samt *välutvecklat* (*välgrundat* och liknande). Värdeorden uttrycker alltså i vilken grad man har utvecklat sin förmåga att uttrycka sig i tal och i skrift.

Vad behöver man som elev göra för att kunna nå de högsta kvaliteterna (betyget A) i att skriftligt och muntligt förklara något *utförligt* och *nyanserat* med *välutvecklade* påståenden? Och vad betyder dessa värdeord?

- **Utförligt** betyder att redovisa relativt heltäckande med förklaringar och beskrivningar.
- **Välutvecklat** eller **välgrundat** betyder att man kan belägga med flera exempel och hänvisa till källor.
- **Nyanserat** betyder att man kan göra ett urval av exempel som representerar olika synvinklar eller fakta från olika källor och att man kan tolka eller värdera dem.

Uppgiftstyp: Förklara eller redogöra för processer, förändringar och tillstånd

- Denna uppgiftstyp handlar huvudsakligen om att kunna förklara "orsak - verkan". Exempel på frågeställningar som leder till denna typ av utredande text: *Vad är fotosyntesen? Vad händer om vi blandar vatten och olja? Varför kan vatten koka/frysa till is? Hur förändrades Europas karta efter 2:a världskriget? Vad innebär inflation?*
- Ställ denna typ av frågor kring texten (eller laborationen etc.) för att förstå och dra slutsatser:
 - Hur förklarar XX fenomenet YY?
 - Vad får vi veta?
 - Vilka exempel på hur fenomenet hanteras ges i förklaringen?
 - Hur många exempel finns?
 - Är det bra skrivet? Varför eller varför inte?
 - Är texten lätt eller svår? Varför?
 - Hur skulle vi kunna skriva den på ett annat sätt?
 - Vilka likheter/skillnader finns mellan källa X och källa Y?
- Formulera egna svar på frågorna och använd detta som grund i din text.

MALL Bearbeta din egen text så den blir välutvecklad och väl underbyggd

En välutvecklad och välgrundad text är uppbyggd enligt principen att *varje stycke* ska innehålla:

- **Kärnmening** (som kan vara ett påstående eller en fråga)
- **2-3 exempel** som kan vara citat, referat eller egna erfarenheter
- **En tolkning** alternativt modifiering av det sagda
- **En slutsats** eller sammanfattande omdöme (som också kan förankras i källor)

Uppgiftstyp: Utreda ett större begrepp, område eller fenomen

- Denna uppgiftstyp kräver att man bearbetar större textmassor från flera olika källor för att kunna a) definiera och beskriva b) exemplifiera c) tolka och värdera.
- Ställ denna typ av frågor om texterna för att bearbeta innehållet:

Frågor för att definiera och beskriva
Vad betyder ordet/begreppet...? Vad är det för typ av ord? Inom vilka områden brukar man tala om detta?

Frågor för att exemplifiera
Vilka andra har också skrivit om detta - och när? Vad skrev man? Finns det några principer för ...

Frågor för att tolka och värdera
Vad menar författaren med att...? Vilka nackdelar finns? Vilka kan de problematiska konsekvenserna bli av...? Vilka fördelar finns? Vilka är de goda konsekvenserna av...? Hur skiljer sig synen på ... mellan texterna? Vilka likheter finns mellan...?
- Formulera egna svar på frågorna och använd detta som grund i din utredande text.

Disposition
Ämnesspråk
Sambandsord
Referatmarkörer
Källhänvisningar
Stavning/grammatik
Styckeindelning
Sidhuvud